

zagovarjali. G. vodja se je mnogim učiteljem v prejšnjih kmetijskih kurzijah jako zameril zaradi svojega postopanja z njimi, vendar moramo mi vedno imeti pred očmi občni blagor našega naroda. Rihard Dolenc je veliko delal na agrarnem in literarnem polju. Oral je ledino na tem polju. Pri nas je že tako, da kdor dela, se trudi in ubija za narod, dobi za kako malenkost batino in breco.

Edini zavod za strokovno izobrazbo kmetijstva na Grmu bi zadostoval za Dolenjsko, zaradi svojega podnebja in drugih okoliščin se nam zdi neprimeren za Gorenjce in Notranjce. Kar kmetijski sin tukaj vidi, poizkuša, dela in se vadi, vsega tega ne more doma narediti zaradi različnosti podnebja. Vemo prav dobro, da je to šolski zavod, ter da naj vsak po dobljenih naukih potem poizkuša doma v svojem kraju in podnebjem po razmerah kraja izboljšati svoje posestvo. A ravno tukaj naletimo na velike ovire. Poizkušnje se doma izjalove zaradi različnosti podnebja, leže zemlje itd., in posmeh, nezaupnost in pomilovanje opazovalcev je plačilo; neugodna sodba vzame gojencu pogum — in kmalu smo tam, kjer smo bili poprej! Takí gojenci postanejo potem vse drugo, samo kmetovalci ne. Kaj se učimo iz tega? Imeti moramo za vsako stran Kranjske vojvodine vsaj po en tak zavod; torej za Notranjsko in Gorenjsko ravno tako kakor na Grmu. Ta je pa bosa, poreče kdo. Klerikalci so še temu zavodu nasprotni. Deželni odbor in država ne bosta hotela privoliti v to, ker so zaradi vzdrževanja preveliki stroški za take zavode. Vemo, da je klerikalizem le navidezni in hinavski prijatelj našega kmeta, on ga varuje stroškov, samo da ga drži v temi nevednosti, nazadnjaštva in neumnosti, a temu se učiteljstvo ne sme vdati. Tudi država ima za nas in napredek našega naroda zakrnjeno srce in trdo zatagnjen mošniček, za Nemce bi bilo to takoj mogoče, za nas pa nikoli. Vsa ta akcija je pa odvisna od narodnih zastopnikov. Učiteljstvo ima lepo priliko pri prihodnjih volitvah poudarjati to potrebno misel ter zbujati naše kmete za to. Ako dežela vzdržuje toliko drugih šol, zakaj bi ne tudi teh treh, ki bi neizmerno koristile našemu kmetu za strokovno izobrazbo? Komur je škoda denarja za šolstvo in napredek, ta ni prijatelj našega zapuščenega kmeta, ampak odkrit njegov sovražnik. Dokler se pa to ne zgodi, naj hodijo sinovi naših kmetov, bodoči gospodarji, ne pa nemaniči, v strokovno šolo na Grm. Učiteljstvo naj deluje v svojem okrožju na to, da se upiše vsako leto čimveč mogoče gojencev v ta zavod. Kolikor bolj bo tem nasprotoval klerikalizem, tembolj bodi delavno učiteljstvo v tem smislu.

(Dalje.)

Šolska mladina in zobje.

„Najvažnejša stvar, ki jo mora človek imeti, ako hoče biti zdrav, so zobje, in v blagor človeštva je jako napredovala zobozdravniška veda. Dolžnost in naloga vseh higijeniških društev je, da, celo države, da skrbe za to, da so preskrbljeni tudi ubožnejši sloji z zobozdravniškim negovanjem.“ Te besede je govoril prof. Waldeyer v društvu za ljudsko higijeno.

Na mnogih krajih so sicer že mnogo storili, da bi uvedli zobozdravnike v ljudsko šolo; le v Avstriji je treba šele pričeti s to zadevo. V Nemčiji sta prednjačili dve mesti: Štrasburg in Mülhausen. V prvem mestu je mestni svet dovolil za šolske zobozdravnike letnih 6400 mark. Od 1. oktobra 1904 do 1. oktobra 1905 je bilo tam 6828 otrok brezplačno zobozdravniško zdravljenih. Pri šolskem pouku poučujejo elementarnejše pogoje racionalnega negovanja zob. V Mülhausnu so otvorili v oktobru lanskega leta šolsko zobno kliniko, ki stane letno 13.000 mark. Prva zobozdravniška preiskovanja so pokazala, kako žalostno se

godi zobem in kako opravičena je zobozdravniška skrb za zanemarjene zobe: od 9524 učencev jih je imelo le 41 zdravo zobovje. V Darmštadu obstoji od leta 1902. šolska zobozdravniška klinika; vsaj šolske otroke tam redno preiskujejo.

In negovanje zob je vendar tako važno! Učenec s slabimi zobmi zaostane v hranitvi in je bolj izpostavljen nevarnostim obolenja kakor pa otrok z zdravim zobovjem. Štastika nam kaže to v veliki meri. V Štrasburgu, kjer že nekaj let opazujejo zobovje šolskih otrok, je bilo leta 1902. od zdravnikov preiskovanih 10.661 šolskih otrok v dobi 8 do 14 let. Med njimi je imelo le 165 zdravo zobovje! Skupna vsota zob, ki bi morala biti, je znašala 252.552, od te vsote je bilo pa samo 170.042, t. j. 67,3 odstotkov, in 121.566, t. j. 48,1 odstotka, torej še ne polovica, zdravih. Lansko leto sta bili od vseh onih zob, ki bi morali biti pri učencih, dve tretjini bolni ali jih pa sploh ni bilo. Uspehe teh raziskovanj so sporočali staršem. Negovanje zob se s tem le še pospešuje, da prihajajo otroci v zobozdravniško kliniko, kjer jih zdravijo brezplačno. V pretečenem letu so zdravili na ta način 1076 otrok v zobozdravniški kliniki, za 229 več od prejšnjega leta. 2989 zob so jim izruvali in 145 pa plombirali. Štrasburški občinski zastop je uspeh teh raziskovanj tako uvaževal, da je nastanil zobozdravnika kot šolskega zdravnika.

V Štrasburgu, ki je v tem oziru vreden posnemanja, so izročili otrokom tudi lističe s sledečimi dvanajstimi pravili o negovanju otroških zob:

1. Otrok v starosti dveh let in pol ima 20 zob.
2. V šestem letu se prikaže od zadaj v ustih prvi stalni kočnik.
3. Od 7.—14. leta traja izmenjava zob.
4. V dvanajstem letu pride drugi veliki kočnik, v osemnajstem do štiridesetem letu tako zvani „zob modrosti“.
5. Zdravi zobje so potrebni za želodec in za zdravje celega telesa.
6. Mlečnjaki imajo za otroka enako vrednost kakor stalni zobje za odrasle osebe.
7. Že izza mladih nog treba vsak dan vse zobe zjutraj in zvečer skrbno in temeljito očistiti.
8. Vsako leto jih mora zobozdravnik enkrat preiskati.
9. Kakorhitro zbole zobje, jih je treba napolniti (plombirati), še preden se prične bolečina.
10. Zdravi mlečnjaki so temeljni pogoj zdravim stalnim zobem.
11. Da se ohrani zdravo ustno duplino, treba iztrebiti vse korenine, ki se ne dajo plombirati.
12. Ohraniti je treba lastne zobe, ker so umetni zobje le pripomoček.

† Francišek Borštnik.

Lansko jesen nisem mislil, da mu bom letos pisal nekrolog. Ali smrt je zamahnila s svojo koso po učiteljskih vrstah in padel je med drugimi v grob tovariš jeklenega značaja, vzoren prijatelj, ljubeč soprog in oče — nadučitelj na Dobrovi, Francišek Borštnik.

Dne 26. listopada je zaihtel smrtni angel v hiši gospe Gestrinove v Ljubljani, zaihtela je žena in otrok, prikazala se je umirajočemu zadnja solza na blestem licu, in izdihnil je svojo lepo in bogato dušo.

In padel je list v jeseni raz drevesa — in v hiši, ki je v nji razprostrla šele pomlad svoje blagodejno življenje, je to vztrepetalo, zaihtelo in je umrlo. Zavladala je otožna jesen.

Frančiška Borštnika ni več. Odšel je po velezasluženo plačilo.

Vpetič se je že odprl grob, ki so ob njem zadrhtela srca tovarišev iz leta 1894.

Aparnik, Božič, Kavčič, Mataje — in sedaj je prišel on, Francišek Borštnik.

Dne 30. velikega srpana 1871 so stopile Rojenice v hišo pokojnikovega očeta v Doljah pri Borovnici, da dajo novorojencu Francišku daril za življenje. Veselo ga je pozdravljala prva in druga, otožno se mu je bližala tretja: njen dar je bil učiteljski stan.

In pokojnik je živel temu stanu z vso svojo dušo — žal, da je postal že v 35. letu svoje dobe žrtev one bolezni, ki je običajno last učiteljskega stanu — jetike.

Ljudsko šolo je rajni dovršil v Borovnici; 1. razred re- alke pa v Ljubljani, odkoder je šel leta 1890. na učiteljišče.

Dobro se še spominjam onega veselega obraza, ki je z njim stopil na trnjevo učiteljsko pot, saj je bil poln idealov, poln navdušenja, poln trudoljubja, ki mu je odsevalo z njega.

Ideale dijaških let mu je ubilo življenje, navdušenja za učiteljski stan, njegove pravice in prospeh pa in trudoljubja — mu mrzlo življenje ni moglo ubiti. Z rožami ni bila postlana njegova pot, prej s trnjem, ali on je šel po nji, dasi že truden po telesu, a jak po duhu, z vnetostjo in vztrajnostjo kot malokdo.

V Postojni je bila prva njegova služba. Poleg šole, ki se ji je žrtvoval, bilo mu je velika radost poučevanje pevkega kvarteta, ki je z njim večkrat nastopil in žel obilo zasluženega priznanja. Ah, godba!... Prihaja mi v spomin čas, ko je rajni sedel v četrtem letniku, za klavirjem in igral. Tiho, spomini!...

Leta 1897. se je preselil v Knežak. Takoj je bil tudi tu v svojem elementu. Osnovel je tamburaški zbor in ga poučeval z istim uspehom kakor kvartet v Postojni. Žal, da je ostal v Knežaku le 3 leta. Njegova železna vztrajnost bi bila donesla še lepših sadov. Leta 1900. mu je bila podeljena služba v Tr- žiču in začetkom leta 1906. je bil imenovan nadučiteljem na Dobrovi, kjer je deloval le 2 meseca. Šibko, utrujeno telo se je moralo ukloniti, ni pa se mu klonil duh. Šel je v Opatijo, da se ondi okrepeča in nabere življenjskih moči. Zaman: vrnil se je domov še bolj upehan, še bolj strt. In tako je prišel čas, da je moral za stalno leči v posteljo, ki ga je iz nje rešila šele smrt... In zaplakali so zvonovi...

Te vrstice sem Ti zapisal, ljubi Francišek, v trajen spomin z vročo željo: Naj bo pokoj blagi Tvoji duši! A. B.

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za celjski in laški okraj je imelo po daljšem odmoru svoje redno zborovanje 11. dne novembra t. l. v navadnih prostorih v Celju. Udeležba je bila pičila, ker je mnogo tovarišev bilo pri jesenskih usposobljenostnih izpitih, nekaj pa jih je opravičilo svojo odsotnost. Društvu sta na novo pristopili gđe. Ana Suhač in gđe. Franja Pospeh, obe iz Griž.

V svojem otvoritvenem nagovoru pozdravi tovariš predsednik na novo pristopli članici in navzoče tovariše, opozarjajoč jih, da je ustanovitev novega učiteljskega društva v bratskem okraju bila povod, da se je šele na ta dan sklicalo zborovanje. Želi, da bi še po daljšem odmoru začelo v novi društveni sezoni krepko prenovljeno življenje, v čigar dosego naj zastavi vsak svoje moči.

Po prečitaniu in odobrenju zadnjega zapisnika z dne 29. aprila t. l. so se razpravljale društvene zadeve. Predsednik opozarja, da smo izgubili vrlega tovariša g. Ludovika Černeja, ki je dodeljen c. kr. vadnici na učiteljišču v Mariboru. Kakor mu je žal, da ga ni v naši sredi, tako zopet veseli predsednika in društvenike, da je prišel eden tovarišev na tako mesto, ki mu naj bo stalno in ki ga zasluži kot izvrsten metodik, kot odličan

mladinski in pedagoški pisatelj popolnoma Dalje naznanja, da je o priliki odhodnice nadzornika g. Schmoranzerja v naše društvo zopet vstopil c. kr. nadzornik gospod Josip Supanek in tudi gđe. Beti Supanek iz Teharij. — Omeni dalje organizacijo učiteljic ročnih del, ki imajo svoj v deželni oskrbi se nahajajoč pokojninski zaklad. Kako modro pa skrbe deželni očetje za svoje ljudi, ki delajo za izobrazbo mladine, se vidi iz tega, da one učiteljice roč. del, ki so ob enem soproge učiteljev — in teh je 130 — niso deležne pokojnine. S svojo „mastno“ plačo si bodo gotovo prištedile toliko, da bodo na stare dni lahko pogrešale svoj v pokojninski zaklad pošteno vplačani denar in ne bodo reflektirale na plačo svojih soprogov. Da to nikakor ni prav, je vsakemu količkaj treznemu človeku jasno; zato moramo v prilog tem učiteljicam vzdigniti svoj glas, da se odpomore temu nedostatku. Naše društvo opozori štaj. Lehrerbund, da tozadevno stori potrebne korake, kar naj blagovolijo storiti tudi druga društva.

Naglašja dalje, da se je pred tedni ustanovilo samostojno učiteljsko društvo za laški okraj. Da se je to društvo ustanovilo, je bil res skrajni čas, če pomislimo, da je v okraju nad 60 učiteljskih oseb in da jih ima le ena občina že do 38. Od vseh teh oseb je bilo samo 8 organiziranih, a drugi so bili brez organizacije. Zato se tudi ni čuditi, če so se slišala mnenja, da bo nastala velika nevolja pri našem predsedniku, oziroma društvu zaradi snovitve nove učiteljske organizacije. Da se je ustvarila nova organizacija v bratskem okraju, si je pridobil največ zaslug c. kr. nadzornik g. Vodusek. Okraj si mora pač čestitati, da ima tako vrlega, za učiteljstvo vnetega in učiteljsko organizacijo pospešujočega nadzornika. Naše društvo pa se veseli nove posestrime ter izraža veselje, da so se tovariši bratskega okraja združili v organizacijo in postali obenem člen mogočne skupnosti slovenskega učiteljstva — „Zaveze“ ki je nasprotnikom šole najhujši trn v peti. Naj se novo bratsko društvo razvije krepko, naj evete bujno in naj se razraste močno! —

Sklenilo se je, pri obnem zboru govoriti o tem, ali se naj prenaredi naslov našem društvu, pri katerem so bili in so še tovariši iz laškega okraja, a imajo zdaj novo društvo, ali pa ostani naslov, kakršen je zdaj. — Da se bo domovinoslovski pouk z večjo vnemo poučeval in da bodo učiteljem pri roki pripomočki za tak pouk, predlaga tovariš g. Exl, naj se vsako šolsko vodstvo naroči na „Planinski Vestnik“.

Pri ustanovitvi društva za laški okraj na Zidanem mostu se je govorilo tudi o tem, da se bo vedno upoštevalo, kdaj ima sosedno bratsko društvo zborovanje, zato se ne bo vršilo zborovanje v laškem okraju, kadar bo zborovalo naše društvo. Prihodnje zborovanje bo 8. dne decembra.

Učiteljsko društvo za celjski in laški okraj je nameravalo zborovati dne 8. decembra t. l. Zaradi ustanovnega zbora „Narodne stranke za Štajersko“, ki se vrši ravno tega dne v Celju, imenovano zborovanje izostane. To p. n. članom, vljudno v znanje. Načelnništvo.

Šaleško učiteljsko društvo ima v nedeljo, dne 9. decembra ob 1/2 3 uri popoldne v Velenju zborovanje, ki je obenem občni zbor. Vpored: 1. Zapisnik. 2. Dopisi in društvene zadeve. 3. Eventualno predavanje. 4. Letno poročilo: a) predsednika; b) tajnika; c) blagajnika. 5. Volitev novega odbora. 6. Nasveti in predlogi. K polnoštevilni udeležbi vabi vljudno odbor.

Politiški pregled.

* **Volilna reforma.** Veliki boj za volilno reformo se je zaključil dne 1. t. m. Zbornica je v drugem in tretjem branju sprejela celo volilno reformo s 194 glasovi proti 63 glasom.

* **Trozveza.** „Hannov. Courier“ prijavlja poročilo, ki pravi, da bo trajala trozveza do l. 1914.

* **Za odpravo smrtnih kazni na Francoskem.** Komisija za reformo pravosodja se je izrekla za odpravo smrtnih kazni.

* **Naslednik škofa Stablewskega.** Iz Draždan poročajo, da ima največ upanja, da postane nadškof v Poznanju, saški princ Maks, ki je sedaj profesor katoliškega vsenčilišča v Freiburgu. Princ Maks je kandidat nemškega cesarja.

* **Položaj na Poljskem.** Iz Berlina poročajo: Narodno-politična tajna organizacija, ki so jo osnovali v poznanjski po-